

C-645/23. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2023. október 26.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Corte d'appello di Bologna (Olaszország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2023. október 26.

Fellebbező:

Hera Comm SpA

Ellenérdekű fél:

Falconeri Srl

Az alapeljárás tárgya

A Corte d'appello di Bolognához (bolognai fellebbviteli bíróság, Olaszország) a Tribunale di Bologna (bolognai bíróság, Olaszország) 2021. április 19-i végzése ellen benyújtott fellebbezés, amely végzésben a Tribunale di Bologna (bolognai bíróság) helyt adott az ellenérdekű fél társaság kérelmének, amelyben a fellebbező társaság részére jogalap nélkül kifizetett összeg visszatérítését kérte, és a fellebbező társaságot a kamatokon felül 43 492,69 euró visszatérítésére kötelezte.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

A Corte d'appello di Bologna (bolognai fellebbviteli bíróság) az EUMSZ 267. cikk alapján előterjesztett, előzetes döntéshozatal iránti kérelmével a 2008/118/EK irányelv 1. cikke (2) bekezdésének értelmezését kéri annak megállapítása céljából, hogy: - a villamos energiát terhelő jövedéki adót kiegészítő adó az e cikk értelmében vett „egyéb célú közvetett adó[nak]” tekinthető-e, - igenlő válasz esetén pedig e cikk közvetlen hatállyal rendelkezik-e,

és az olasz szabályozás alkalmazása mellőzhető-e magánszemélyek jogviszonyában.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

a. Az „egyéb célú közvetett adóknak” a jövedéki adóra vonatkozó általános rendelkezésekről és a 92/12/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. december 16-i 2008/118/EK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében szereplő fogalmába tartozik-e a tagállam által a termékre már kivetett jövedéki adó törtrészeként vagy többszöröseként felszámított, a villamos energiát terhelő jövedéki adót kiegészítő adó, vagy azt a jövedéki adó mértékének pusztá megemeléséként kell érteni, következésképpen azt a tagállam szabadon fordíthatja a 2008/118/EK irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében előírt „speciális céloktól” eltérő célokra?

b. Amennyiben a villamos energiát terhelő jövedéki adót kiegészítő adó az „egyéb célú közvetett adók” fogalmába tartozik, úgy kell-e értelmezni a 2008. december 16-i 2008/118/EK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdését, hogy az teljesíti azokat a feltételeket, amelyek ahhoz szükségesek, hogy arra az egyén valamely nemzeti bíróság előtt hivatkozhasson abból a célból, hogy:

- a jövedéki adót kiegészítő adóval terhelt termék értékesítőjével szemben – akinek/amelynek részére az egyén a közvetett adót visszatérítette – kifogásolja, hogy a tagállam által az értékesítővel szemben történő adókivetés jogellenes, mivel az az irányelvben előírt szabállyal ellentétes nemzeti rendelkezésen alapul;
- következésképpen a jogalap nélkül kifizetett összeg visszafizetését kérje az az azt rá áthárító eladótól?

A hivatkozott uniós jog

Az uniós jog elsőbbségének elve (A 2007. december 13-án aláírt Lisszaboni Szerződést elfogadó koránközi konferencia zárónyilatkozatához csatolt nyilatkozatok - A. A SZERZŐDÉSEK RENDELKEZÉSEIRE VONATKOZÓ NYILATKOZATOK - 17. Nyilatkozat az uniós jog elsőbbségéről); a tényleges érvényesülés és egyenértékűség elve (az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének (1) bekezdése, az EUSZ 19. cikk (2) bekezdése); a lojális együttműködés elve (az EUSZ 4. cikk (3) bekezdése, EUMSZ 288. cikk, a 2008/118/EK irányelv 1. cikkének (2) bekezdése és 9. cikkének (2) bekezdése)

A hivatkozott nemzeti jog

Decreto-legge del 28 novembre 1988, n. 511 (1988. november 28-i 511. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet)

Preambulum „Tekintettel arra, hogy a regionális és helyi pénzügyi szervek számára rendkívül sürgős és szükséges, hogy biztosítsák számukra az intézményi feladataik ellátásának garantálásához szükséges erőforrásokat [...]"

6. cikk, a hatályon kívül helyezése előtt hatályos változatban:

„1. A jövedéki adókról szóló egységes szöveg 52. és azt követő cikkeiben meghatározott, villamos energiát terhelő jövedéki adót kiegészítő adó bevezetésére kerül sor, amelynek mértéke:

- a) 18,59 EUR/ezer kWh, amely a településeket illeti meg bármely, lakásokban történő felhasználás esetén [...]
- b) 20,40 EUR/ezer kWh, amely a településeket illeti meg bármely, másodlagos tartózkodási helyként szolgáló lakásokban történő felhasználás esetén;
- c) 9,30 EUR/ezer kWh, amely a megyéket illeti meg bármely, nem lakás céljára szolgáló helyiségekben és helyeken történő felhasználás esetén, minden felhasználó esetében, havonta legfeljebb 200.000 kWh fogyasztásig.

2. A megyék az (1) bekezdés c) pontjában meghatározott mértéket az ideiglenes költségvetés jóváhagyásának határidején belül elfogadandó határozattal legfeljebb 11,40 EUR/ezer kWh-ra emelhetik. [...]

3. A jövedéki adókról szóló egységes szöveg 53. cikkében meghatározott kötelezettek az 1. bekezdésben meghatározott kiegészítő adókat a villamos energia végső fogyasztóknak történő szállításkor, illetve a saját felhasználásra előállított vagy beszerzett villamos energia esetében annak fogyasztáskor kötelesek megfizetni. A kiegészítő adókat a villamos energiát terhelő jövedéki adóval egyező módon vetik ki és szedik be. [...]"

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 (1995. október 26-i 504. sz., felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet), az 52. cikk 1. bekezdése: „A villamos energiát [...] az I. mellékletben meghatározott mértékű jövedéki adó terheli a végső fogyasztóknak történő szállításkor, illetve a saját felhasználásra előállított villamos energia esetében a fogyasztáskor.”

Decreto-legge del 29 dicembre 2010, n. 225 (2010. december 29-i 225. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet), a 2. cikk 2-bis. bekezdése: „A hulladékgazdálkodási ciklusra vonatkozó pénzügyi rendelkezések teljes körű átültetéséig [...] a hulladékgazdálkodási ciklus egésze közvetlen és közvetett költségeinek teljes körű fedezése [...] a következő módokon biztosítható: [...]; b) a települések e célból az 1988. november 28-i 511. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikke 1. bekezdésének a) és b) pontjában meghatározott, a villamos energiát terhelő jövedéki adót kiegészítő adónak [...] az ezen adó aktuális összegét meg nem haladó mértékű megemeléséről határozhatnak.”

Decreto legislativo del 14 marzo 2011, n. 23 (2011. március 14-i 23. sz., felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet), a 2. cikk 6. bekezdése: „2012-től kezdődően a legge 27 gennaio 1989, n. 20 (1989. január 27-i 20. sz. törvény) által módosításokkal törvénnyé átalakított, 1988. november 28-i 511. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikke 1. bekezdésének a) és b) pontjában meghatározott, a villamos energiát terhelő jövedéki adót kiegészítő adó nem alkalmazható a rendes jogállású tartományokban [...]”

Decreto-legge del 2 marzo 2012, n. 16 (2012. március 2-i 16. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet), a 4. cikk (10) bekezdése: „A villamos energia fogyasztására vonatkozó nemzeti adórendelkezéseknek a jövedéki adó általános rendszeréről és a 92/12/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. december 16-i 2008/118/EK tanácsi irányelv 1. cikke (2) bekezdésének rendelkezéseivel való összehangolása érdekében az 1989. január 27-i 20. számú törvény által módosításokkal törvénnyé alakított, 1988. november 28-i 511. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikke 2012. április 1-jétől hatályát veszti.”

Decreto legislativo del 26 ottobre 1995, n. 504 (1995. október 26-i 504. sz., felhatalmazáson alapuló törvényerejű rendelet)

A 2. cikk 1. bekezdése: „A jövedéki termékek esetében az adókötelezettség az előállításuk – többek között a jövedéki adó alkalmazása esetén a földfelszín alól történő kitermeléskor – vagy a behozataluk időpontjában keletkezik.”

Az 53. cikk 1. bekezdésének a) pontja: „A villamos energiát terhelő jövedéki adó alanyai: a) azok a személyek, akik/amelyek a villamos energiát a végső fogyasztók terhére számlázzák (a továbbiakban: eladók).”

A 16. cikk 3. bekezdése: „A jövedéki adó alanyai az adó megfizetésével érintett termékek átvevőivel szemben [...] követeléseiket átháríthatják, amely termékek tekintetében maguk a jogalanyok megfizették ezt az adót [...]”

14. cikk: „1. A jövedéki adót vissza kell téríteni, ha azt jogalap nélkül fizették meg; [...]

2. [...] a visszatérítés iránti kérelmet a kifizetés vagy az ehhez kapcsolódó jog megnyílásának napjától számított két éves jogvesztő határidőn belül kell előterjeszteni. [...]

4. Amennyiben a jövedéki adó alanyát bírósági eljárás eredményeként a jövedéki adó áthárítása jogcímén jogalap nélkül beszedett összegek harmadik személyek részére történő visszafizetésére kötelezik, a visszatérítés az említett kötelezett adóalanytól a szóban forgó összegek visszafizetésére kötelező ítélet hatályba lépésétől számított kilencven napos jogvesztő határidőn belül igényelhető.”

A Codice civile (polgári törvénykönyv) 2033. cikke: A jogalap nélkül kifizetett összeg visszakövetelhető.”

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 Egy villamosenergia-ipari vállalat (a fellebbező) vállalati ügyfelével (az ellenérdekű fél) 2009. október 1-jén rendszeres villamosenergia-szállításra vonatkozó szerződést kötött. A villamosenergia-ipari vállalat 2012. április 1-jéig, az 511/1988. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikkének hatályon kívül helyezéséig megfizette az államnak a vállalati ügyfél részére értékesített termék terhelő jövedéki adót kiegészítő adót, és ez utóbbtól a kifizetett összeg visszafizetését kérte, amelyet meg is kapott az „áthárítási” mechanizmus keretében.
- 2 A vállalati ügyfél – mivel úgy vélte, hogy a szóban forgó jövedéki adót kiegészítő adó ellentétes az uniós joggal – keresetet nyújtott be a Tribunale di Bolognához (bolognai bíróság), amelyben azt kérte, hogy az a villamosenergia-ipari vállalatot kötelezze a befizetett összeg visszatérítésére. A Tribunale di Bologna (bolognai bíróság) 2021. április 19-i végzésével helyt adott a keresetnek, és megerősítette, hogy az 511/1988. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikke ellentétes a 2008/118/EK irányelv 1. cikkének (2) bekezdésével, mellőzte a nemzeti szabály alkalmazását, és kötelezte a villamosenergia-ipari társaságot, hogy térítse vissza az irányelv átültetésére előírt határidő lejártától az adó eltörléséig a javára teljesített kifizetéseket.
- 3 A villamosenergia-ipari vállalat először eleget tett a kötelező határozatnak oly módon, hogy a befizetések összegét visszafizette a vállalati ügyfélnek. Ezt követően fellebbezést terjesztett a Corte d'appello di Bologna (bolognai fellebbviteli bíróság) elé, amelyben a fent említett végzés megváltoztatását és a megfizetett összeg visszatérítését kérte.

Az alapeljárás feleinek alapvető érvei

- 4 A fellebbező vitatja a Tribunale di Bologna (bolognai bíróság) végzését azokban a részekben, amelyekben a Tribunale di Bologna (bolognai bíróság) megállapította, hogy: - a kiegészítő adó és a jövedéki adó egymástól eltérő adónemek; - az Európai Unió Bírósága által az előzetes döntéshozatal iránti eljárás során megállapított jogelvek az irányelv önvégrehajtó jellegétől függetlenül *erga omnes* hatályúak. A fellebbező álláspontja szerint a kiegészítő adó és a jövedéki adó nem egymástól eltérő adónemek: a kiegészítő adó kizárólag a jövedéki adó mértékének megemelése. Az tehát nem minősül az említett irányelv 1. cikkének (2) bekezdése szerinti „egyéb közvetett adónak”.

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokainak rövid bemutatása

- 5 A kérdést előterjesztő bíróság kiemeli, hogy a Tribunale di Bologna (bolognai bíróság) végzése a Corte di Cassazione (semmitőszék, Olaszország) azon állandó ítélezési irányvonalát követi, amely szerint a kiegészítő adó visszatérítésének szabályozása összeegyeztethető az uniós joggal, mivel az adók visszatérítésére

vonatkozó közös szabályok hiányában a tagállamok feladata a tényleges érvényesülés és egyenértékűség elvének tiszteletben tartásával szabályozni ezen adók visszatérítését (lásd ebben az értelemben: az Európai Unió Bíróságának 2007. március 15-i Reemtsma Cigarettenfabriken ítélete, C-35/05, EU:C:2007:167, 37. pont; 2018. november 7-i K és B ítélete, C-380/17, EU:C:2018:877, 56. és 58. pont; 2019. február 14-i Nestrade ítélete, C-562/17, EU:C:2019:115, 40. és 41. pont). A felhasználó tehát az értékesítőtől kérheti a kiegészítő adó visszatérítését, és csak akkor fordulhat az államhoz, ha az értékesítő általi visszatérítés lehetetlenné vagy rendkívül nehézé válik, különösen az értékesítő fizetéseképtelensége esetén (lásd ebben az értelemben: a Bíróság 2017. április 27-i Farkas ítélete, C-564/15, EU:C:2017:302, 57. pont; 2018. május 31-i Kollroß ítélete, C-660/16–C-661/16, EU:C:2018:372, 66. pont).

- 6 Az említett ítélkezési irányvonal értelmében a kiegészítő adó és a jövedéki adó két külön adónemnek minősül, de kizárt, hogy a kiegészítő adónak a 2008/118/EK irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében előírt speciális célja legyen: egyetlen célja ugyanis az, hogy „a regionális és helyi pénzügyi szervek számára [...] [biztosítsa] [...] az intézményi feladataik ellátásának garantálásához szükséges erőforrásokat” (az 511/1988. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet preambuluma), míg a Tribunale di Bologna (bolognai bíróság) álláspontja szerint a törvény pusztán potenciálisan jelöli meg a hulladékártalmatlanítási szolgáltatás támogatását a kiegészítő adó feltételes további céljaként, és nincs bizonyíték arra, hogy e cél megvalósult volna a jelen ügyben. A kérdést előterjesztő bíróság és tekintetben kiemeli, hogy a „speciális cél” fogalmának a Bíróság általi eddigi – a Tribunale di Bologna (bolognai bíróság) által követett – értelmezése szerint a szóban forgó kiegészítő adó célja nem tarthat e fogalom körébe.
- 7 Az érdemi kérdésekben eljáró bíróságok ítélkezési gyakorlatának kisebb része szerint azonban a kiegészítő adó nem minősül a fent említett irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében vett egyéb közvetett adónak, pusztán a villamos energiát terhelő jövedéki adó megemelésének.
- 8 A kérdést előterjesztő bíróság – azzal a kérdéssel összefüggésben, hogy a kiegészítő adó a villamos energiát terhelő egyéb adónak tekinthető-e – rámutat arra, hogy a jövedéki adó és a kiegészítő adó szerkezete és szabályozása részben átfedi egymást, a kiegészítő adó konkrétan a jövedéki adó mértéke megemelésének minősül, és a kivetésének, megállapításának és beszedésének módszere is azonos a jövedéki adóéval. Megítélése szerint azonban továbbra is kétséges, hogy a szóban forgó kiegészítő adó a jövedéki adótól eltérőnek tekintendő-e. Az e tekintetben fennálló bizonytalanságot támasztja alá egy német bíróság által részben hasonló tárgyban, a hevített dohányt terhelő kiegészítő adóval kapcsolatban előterjesztett, hasonló előzetes döntéshozatal iránti kérelem (C-336/22. sz. ügy). A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a fent említett irányelv 1. cikke (2) bekezdésének szó szerinti, átfogó és teleologikus értelmezésével ellentétes a villamos energiát terhelő jövedéki adó és az azt kiegészítő adó egyetlen közvetett adónak minősítése, mivel mindkettő önálló szolgáltatási kötelezettséget von maga után.

- 9 A kérdést előterjesztő bíróság az említett irányelv 1. cikke (2) bekezdésének joghatását illetően rámutat arra, hogy az ítélkezési gyakorlat egy része, különösen a Corte di Cassazione ítélkezési gyakorlatának egy része szerint – a szóban forgó irányelv 1. cikke (2) bekezdésének horizontális vagy vertikális közvetlen hatályától függetlenül és az uniós jog Bíróság általi értelmezése azonnali alkalmazhatóságának elvére tekintettel – mellőzendő az 511/1988. sz. rendkívüli törvényerejű rendelet 6. cikke 1. és 2. bekezdésének alkalmazása. A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal rámutat arra, hogy azokban a jogvitákban, amelyekben a Corte di Cassazione (semmtőlészék) állást foglalt, minden esetben valamely hatóság volt a visszatérítési iránti kérelem címzettje, míg a jelen ügyben a fellebbező nem közzállalkozás, és bár a jogvita tárgyát képező jogviszony vertikális jogviszonytól függ, az horizontális jellegű. A kérdést előterjesztő bíróság arra is rámutat, hogy a Corte di Cassazione (semmtőlészék) megállapította, hogy a felhasználó a tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartásával keresetet indíthat az eladóval szemben a jogalap nélkül kifizetett összeg visszatérítése iránt, illetve adott esetben az állammal szemben az uniós irányelv helytelen átültetése miatt keletkezett kár megtérítése iránt.
- 10 A Bíróság az ezzel ellentétes ítélkezési gyakorlatban egyes esetekben elismeri, hogy az említett irányelv 1. cikkének (2) bekezdése harmadik személyek vonatkozásában negatív joghatást válthat ki, illetve úgy ítéli meg, hogy az önvégrehajtó irányelvek horizontális jogviszonyokban való alkalmazhatatlansága következtében az ügyfél arra nem hivatkozhat a szállítóval szemben, így ilyen esetben kizárólag kártérítést követelhet (lásd e tekintetben: a Bíróság 1991. november 19-i Francovich ítélete, C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428).
- 11 A kérdést előterjesztő bíróság kiemeli, hogy a Bíróság többször is megállapította azt az elvet, amely szerint az irányelvek – mivel kizárólag a tagállam számára írnak elő kötelezettségeket – az állammal szemben előnyöket teremthetnek az egyén számára, de nem biztosíthatnak számára jogokat a magánszemélyek közötti jogviszonyban. Álláspontja szerint azonban az irányelvek „horizontális jogviszonyokban való alkalmazhatósága” tilalmának keretei nem kerültek kifejezetten tisztázásra.
- 12 A Bíróság a Link Logistic ítéletet (a Bíróság 2019. június 24-i Popławski ítélete, C-573/17, EU:C:2019:530, 61. és 62. pont) követően – egy kerethatározat elbírálásakor, amelynek során azonban az érvelését az irányelvekre is kiterjesztette – a közvetlen hatályt láthatólag egy tekintet alá veszi az alkalmazás mellőzésével. A Bíróság a 2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin GmbH ítéletben (C-261/20, EU:C:2022:33, 33. pont) elismeri, hogy a bíróság mellőzheti az uniós jog közvetlen hatállyal nem bíró valamely rendelkezésével ellentétes nemzeti szabály alkalmazását.
- 13 A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy különbséget kell tenni aszerint, hogy az irányelv a magánszemélyek közötti jogviszonyt, vagy az egyének és államok közötti, a magánszemélyek közötti jogviszonyt kizárólag esetlegesen vagy végső

oron érintő vertikális jogviszonyokat kívánja-e szabályozni: az első esetben az irányelvre szemben nem lehet hivatkozni az egyénnel jogainak és kötelezettségeinek megváltoztatása érdekében, az csak a nemzeti szabályok jogszerűségének mércéjéül szolgál; a második esetben viszont „a harmadik személyek jogait érintő egyszerű negatív hatások[hoz]” vezethet (lásd: 2004. január 7-i Delena Wells ítélet, C-201/02, EU:C:2004:12, 57. pont; 2008. július 7-i Arcor AG & Co. KG ítélet, C-152/07–C-154/07, EU:C:2008:426, 36. pont) vagy akár horizontális jogviszonyokban is alkalmazható (lásd: 2000. szeptember 26-i Unilever ítélet, C-443/98, EU:C:2000:496, 51. pont).

- 14 A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a fent említett irányelv 1. cikke (2) bekezdése egy vertikális jogviszonytól függő horizontális jogviszonyra történő alkalmazhatóságának elismerése az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét juttatná érvényre, így nem részesül indokolatlan hátrányos megkülönböztetésben az olyan egyén, akinek a másik fél teljesítőképességének hiányában kellene azt remélnie, hogy a jogalap nélkül kifizetett összeg visszatérítését az államtól kérhesse. Ha ugyanis a vállalkozás képes lenne visszafizetni ezt az összeget, a felhasználó a másik szerződő féllel szemben nem hivatkozhatna annak az adónak a jogellenességére, amelynek gazdasági terhet ő viselte. Következésképpen kizárólag a kártérítés iránti jogorvoslat lehetősége maradna, ami az egyén bizonyítási terhének növekedésével járna (lásd: a Bíróság 2003. szeptember 30-i Köbler ítélete, C-224/01, EU:C:2003:513, 51–56. pont).
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság végül rámutat arra, hogy a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya csak részben esik egybe a Tribunale di Como (comói bíróság, Olaszország) által előterjesztett, előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel, amelynek elbírálása jelenleg folyamatban van (C-316/22. sz. ügy).